

APEL LA ACȚIUNE
FORUMUL NAȚIONAL DE TINERET
„Tinerii transformă țara”
12 august, 2019

Context

Pornind de la Strategia de Tineret 2030, aprobată de către Organizația Națiunilor Unite, procesul de elaborare a Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2019-2020 și în contextul celebrării Zilei Internaționale a Tineretului, la 12 august, Consiliul Național al Tineretului din Moldova a organizat, cu suportul Guvernului Republicii Moldova, UNICEF Moldova, Forumul Național de Tineret.

Forumul Național de Tineret a reunit 90 de tineri și lideri ai organizațiilor de tineret, centre de tineret și instituții de stat. În cadrul sesiunilor plenare și atelierelor de lucru, participanții au dezvoltat soluții pentru 4 priorități de tineret, intervenind cu o serie de recomandări adresate Guvernului Republicii Moldova:

I. Participare civică și politică a tinerilor

Potrivit Barometrului Opiniei Publice efectuat în ianuarie 2019, peste 60% din tineri nu se simt liber de a spune ceea ce cred despre conducerea țării sau să protesteze față de deciziile luate de aceasta. Totodată, în comparație cu alte grupuri de vârstă, aceștia se simt cei mai sub-reprezențați de către partidele politice. În cadrul sondajului U-Report efectuat în 2018, cca 50% din respondenți au răspuns că autoritățile locale și naționale nu iau niciodată în cont opinia lor, iar cca 30% au răspuns că autoritățile le iau în serios opinia doar uneori. Mai mult, organizațiile de tineret sunt adesea inexistente în regiuni sau sunt în incapacitatea de a împuternici tinerii¹. Astfel, teama de a se expune, indiferența autorităților față de opinia tinerilor, opacitatea deciziilor, vulnerabilitatea sectorului de tineret și lipsa unei culturi de participare în familie și în sistemul educațional sunt principalele obstacole în exercitarea dreptului de participare al tinerilor. Prin urmare, tinerii se implică mai puțin decât adulții atât în procesele electorale (-31%)², cât și în procesele de luare a deciziilor, precum consultarea bugetului și elaborarea planului strategic (-20%)³.

Probleme curente:

- *Participarea nesemnificativă (formală) în procesul decizional a structurilor de tineret*
- *Capacitate redusă a tinerilor să participe în procesul decizional*
- *Ineficiența structurilor de dialog și co-management pe tineret*
- *Nivel minim de educație politică a tinerilor*
- *Dificultăți instituționale ale ONG-urilor de tineret*
- *Nivelul scăzut de participare a tinerilor la vot*

¹ Raportul de evaluare a nivelului de dezvoltare organizațională a organizațiilor de tineret, realizat de către CNTM în 2018, arată ca doar 9% din organizațiile evaluate dispun de o strategie de advocacy și doar 36% au contacte/legături sau parteneriate cu factorii de decizie de nivel local/național.

² Barometrul Opiniei Publice elaborat în ianuarie, 2019, pag 56.

³ Aceste concluzii rezulta din sondajele efectuate în cadrul studiului “Moldova Inegala”, elaborat de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în 2019.

Recomandări:

1. Dezvoltarea unui program național de educație politică și civică a tinerilor.
2. Introducerea sistemului electronic de vot și prin corespondență.
3. Asigurarea funcționalității comisiilor guvernamentale cu activitate relevantă pentru tineri (Comisia guvernamentală pentru politici de tineret, Comisia protecție socială, Consiliul național pentru drepturile omului, etc.) și asigurarea că organizațiile de tineret sunt membre în cadrul acestora.
4. Crearea Agenției Naționale pentru dezvoltarea programelor și activității de tineret.
5. Dezvoltarea unui program de capacitate a structurilor de tineret cu privire la participarea în procesele decizionale (ex: Curs de leadership politic, module despre structura Parlamentului, Primărie și APL, despre rolurile și responsabilitățile unui deputat/ă, primar/ă, consilier/ă etc.).
6. Organizarea campaniilor de sensibilizare cu implicarea mass-mediei în vederea promovării și creșterii gradului de implicare conștientă a tinerilor în procesele participative.
7. Modernizarea și introducerea în cursul „Educație pentru societate” a cel puțin unui modul practic de implicare în comunitate (prin voluntariat, proiecte de tineret, educație nonformală, etc.) pentru elevii din clasa a XII-a.
8. Dezvoltarea și introducerea unui program național de dezvoltare a culturii politice, inclus în cursurile existente (ex: „Educație pentru societate” și “Dezvoltare personală”), în special pentru clasele absolvente (IX / XII).
9. Dezvoltarea mecanismului de finanțare instituțională a ONG-urilor de tineret și asigurarea spațiilor pentru ONG-urile de tineret prin parteneriate cu instituțiile existente la nivel local (instituții educaționale, APL, Case de cultură, Incubatoare de afaceri etc.).
10. Excluderea divizării autorităților cu competențe în domeniul de tineret atunci când merge vorba de promovarea sectorului de tineret și asigurarea lucrului acestora în coordonare și strânsă colaborare.
11. Dezvoltarea de către Departamentul de Tineret, în colaborare cu organizațiile societății civile din domeniul de tineret, a unor programe de formare continuă a specialiștilor în lucrul de tineret/lucrătorilor de tineret.
12. Eliminarea criteriilor politice în numirea specialiștilor în lucrul de tineret la nivel local în favoarea angajării în bază de concurs.
13. Stabilirea unor indicatori de rezultat pentru activitățile realizate de centrele de tineret, lucrătorii de tineret și asigurarea evaluării periodice a acestora.
14. Asigurarea accesibilității infrastructurii sociale (drumuri, instituții și locuri de menire socială, pagini web, materiale educative și documente în formatul Braille, etc.) la necesitățile tinerilor cu dizabilități (locomotorii, vizuale, auditive).
15. Ajustarea și simplificarea programelor de granturi desfășurate de Ministerul Educației Culturii și Cercetării pentru ONG-uri și grupurile de inițiativă.
16. Organizarea campaniilor de sensibilizare cu implicarea mass-mediei în vederea promovării și creșterii gradului de implicare conștientă a tinerilor în procesele participative.
17. Publicarea rapoartelor de activitate a centrelor și structurilor de tineret susținute prin programe de stat.
18. Dezvoltarea unei baze de date naționale privind oportunitățile pentru tineri cu informații despre activități, evenimente la care pot participa tinerii.
19. Cartarea organizațiilor de tineret din fiecare raion al țării de către Agenția Națională pentru dezvoltarea programelor și activității de tineret.
20. Crearea cluburilor de interese în școală, în același timp fiind create mecanisme de parteneriat cu instituțiile publice/APL pentru oferirea spațiului pentru aceste cluburi.

21. Dezvoltarea parteneriatelor și asigurarea colaborării regulate între lucrătorii de tineret din raioanele țării, în formatul unei rețele/platforme naționale.
22. Dezvoltarea și menținerea bazelor de date a instituțiilor gazdă și a activităților de voluntariat și certificarea acestora în cadrul centrelor de tineret.
23. Crearea Centrului Național de Voluntariat - responsabil de dezvoltarea tuturor tipurilor de voluntariat, inclusiv de dezvoltare a unui site de promovare a activitatilor de voluntariat.
24. Traducerea Ghidului coordonatorului/voluntarului în limba rusă.
25. Promovarea și asigurarea implementării Principiilor de la Istanbul privind eficacitatea proiectelor de dezvoltare implementate de organizațiile societății civile (Principiile de la Istanbul).
26. Completarea Legii Voluntariatului cu măsuri de stimulare a voluntariatului la nivel local.

II. Împuternicirea economică a tinerilor

Datele⁴ indică că peste 85% din tineri (15-29 ani) câștigă sub media salariului pe țară iar peste 60% sub 3,000 MDL. Totodată, ocuparea informală este deosebit de pronunțată printre tinerii de 15-24 ani (42% din tinerii ocupați), înregistrând o dinamică pozitivă în perioada 2016-2017. Mai mult, conform datelor BNS, în 2017, aproape o treime din populația tânără de 15-29 ani (29,3%) nu era cuprinsă nici în procesul de educație, nici pe piața muncii. Chiar și tinerii care văd antreprenoriatul ca o soluție, întâmpină numeroase dificultăți. Circa 65% dintre aceștia se confruntă cu lipsa capitalului inițial, 45% - reclamă sistemul legislativ defectuos, 43% sunt nemulțumiți de aspectele birocratice, iar 43% recunosc că nu dispun de cunoștințele antreprenoriale necesare⁵. În imposibilitatea de a construi un trai decent acasă, tinerii migrează. Conform înregistrărilor traversării Frontierei de Stat, în 2016, cca 170 000 tineri, cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani, echivalentul a jumătate (42%) din forța de muncă angajată a țării din această categorie de vârstă, fie că lucrau peste hotare, fie se aflau în afara țării timp de 12 luni și mai mult.

Probleme curente:

- Nivel scăzut de educație/formare antreprenorială a tinerilor
- Număr limitat de oportunități investiționale în proiecte de afaceri ale tinerilor
- Dificultăți de tip birocratic în administrarea și iradierea unei afaceri în regim online
- Programe universitare necorelate cu cererea pieței de muncă
- Nivel limitat de acces al tinerilor la locuințe

Recomandări:

1. Introducerea disciplinei obligatorii "Bazele antreprenoriatului" în învățământul general obligatoriu timp de minim 6 ani, în parteneriat cu ONG-uri de profil;
2. Modificarea curriculei la disciplina "Informatică" în școli prin parteneriate cu experți în domeniul IT, companii IT, IT Park etc. (tinerii nu mai vor să învețe limbaj de programare Pascal);
3. Dezvoltarea unui program național de instruire a tinerilor care intenționează să își deschidă o afacere (prin intermediul incubatoarelor de afaceri și Consiliile Raionale);
4. Scutirea tinerilor antreprenori în primii 3 ani de activitate de plata impozitului pe venit;
5. Scutirea plății de către angajatori și angajați a contribuțiilor de asigurări medicale dacă angajatul este student și deja are acoperită polița medical de către stat;

⁴ Tinerii pe piața muncii, INCE, 2017, pag. 26,

http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/tinerii_pe_piata_muncii_final.pdf

⁵ Manifestul tinerilor, programul Challenger, 2018

https://issuu.com/challenger.moldova/docs/manifest_tineri_web

6. Dezvoltarea unui serviciu online de creare, administrare și radiere a unei entități comerciale (de tip SRL) online.
7. Reformarea incubatoarelor de afaceri din regiuni, cu integrarea unui serviciu (inclusiv outreach) de educație antreprenorială și transformarea acestora în hub-uri de suport a businessului;
8. Crearea unui Fond de Investiții în start-up-uri, accesibil continuu pentru tineri (nu doar în cadrul unui program de suport al tinerilor în afaceri, de ex-plu „START-UP pentru tineri”);
9. Utilizarea sistemului de analiză de tip „Big Data” în procesarea datelor cu privire la piața muncii (tendențe, locuri disponibile, criterii de ocupare etc.).

III. Educație de calitate pentru tineri

Conform studiului INCE “Tendențe și provocări în angajarea tinerilor în câmpul muncii”, scorul PISA în rândul tinerilor din R. Moldova că calitatea educației în țară se îmbunătățește, însă performanța rămâne în continuare sub media țărilor vecine. Calitatea proasta a educației cauzează discrepanțe dintre oferta și cererea pe piața muncii. Potrivit sondajului efectuat de către Centrul Municipal de Tineret Chișinău în anul 2019, în rândul a 1400 tineri, 65% din respondenți au declarat că pregătirea profesională necorespunzătoare cu cerințele angajatorului face parte din top 6 probleme cu care se confruntă pe piața muncii. Potrivit studiului INCE, în opinia angajatorilor, tinerilor angajați le lipsește în pregătirea profesională următoarele aspecte: cunoștințe practice (14 angajatori) și cunoștințele teoretice (13 angajatori). În special, aceștia reclamă lipsa cunoștințelor tehnice, a eticii profesionale și a motivației în rândul tinerilor.

Astfel, în cadrul forumului, participanții au identificat următoarele cauze ale educației necalitative: corupția (1), lipsa de coordonare între sistemul de învățământ, ONG-uri și agenții economici, cât și lipsa educației antreprenoriale (2), birocrația în sistemul de învățământ, salariile mici și formarea ineficientă a cadrelor didactice (3) și lipsa incluziunii sociale în școli (bariere lingvistice, infrastructură neadaptată, discriminare și lipsa unor mecanisme de participare semnificativă) (4).

Probleme curente:

- *Imposibilitatea recunoașterii competențelor obținute în context non-formal sau informal*
- *Nivel scăzut/formalitatea participării structurilor de auto guvernare a elevilor/studentilor în procesele decizionale din instituțiile de învățământ;*
- *Utilizarea limitată a inovațiilor metodologice (de tip soft) de predare la diverse discipline în învățământul pre-universitar;*
- *Dezaprecierea rolului profesorului în societate;*
- *Nivel minim de accesibilitate a copiilor și tinerilor cu dizabilități*
- *Nivel scăzut de corelare a programelor educaționale cu competențelor necesare pentru viață (anticipare: competențele viitorului - digital, antreprenorială, creative).*

Recomandări:

1) **Combaterea corupției în sistemul de învățământ:**

- Monitorizarea și înaprirea sancțiunilor pentru acte de corupție și plagiere în rândul studenților, profesorilor și managerilor din sistemul de învățământ;
 - Exmatricularea studenților pe timp de 4 ani din sistemul superior de învățământ în caz de plagiere/ mită.
 - Interzicerea dreptului de a profesa timp de 3 ani pentru profesori după 2 atenționări;
 - Înaprirea răspunderii penale a managerilor pentru acte de corupție și suspendarea managerilor din funcție în cazul suspectării luării de mită, până la decizia curții.
- Includerea unui curs de etică profesională în învățământul primar/general;
- Elaborarea unui cod de etică în instituții și crearea unei comisii de monitorizare a Codului de etică în instituțiile de învățământ.
- Asigurarea transparenței în gestionarea fondurilor instituțiilor din sistemul de învățământ prin includerea Auditului Intern (lunar) și Auditului Extern (anual) ca aspect obligatoriu și publicarea rapoartelor pe site-urile instituției.

2) Consolidarea colaborării dintre ONG-uri, agenții economici (piața muncii) și sistemul de învățământ și promovarea educației antreprenoriale

- Crearea unei comisii consultative pe lângă Universitate, formată din reprezentanții mediului privat pentru elaborarea curriculei.
- Accreditarea ONG-urilor pe anumite programe de educație pentru intervenția acestora în sistemul de educație formală (lucru direct cu elevii/ studenții în cadrul instituțiilor de învățământ).
- Alocarea unui mentor plătit în companii pentru ghidarea stagiului în schimbul unor facilități fiscale pentru companii.
- Modificarea cadrului normativ cu privire la stagiile de practică în Republica Moldova (armonizarea Codului Educației cu Codul Fiscal și instituirea unui mecanism de monitorizare).
- Implementarea conceptului de învățare bazată pe proiect (project based learning) în universități.
- Instituționalizarea unui dialog structurat dintre actorii sociali la nivel național (ONG-uri, instituții de educație, experți) în vederea revizuirii programelor naționale de educație cu privire la dezvoltarea competențelor transversale, conform cerințelor pieței muncii.
- Actualizarea curriculum-urilor din învățământ pre-universitar pentru dezvoltarea a 3 competențe cheie: competența digitală, competența antreprenorială, competența creativității.
- Dezvoltarea școlii ca centru comunitar, conectat sinergetic la activitățile instituțiilor publice, antreprenorilor, centrelor de tineret, ONG-urilor din localitate.
- Elaborarea unui mecanism de recunoaștere și evaluare a competențelor obținute în context non-formal sau informal.

3) Asigurarea unei remunerări atractive pentru profesori, formarea eficientă a cadrelor didactice și reducerea birocrăției:

- Adăugarea premiilor la salariu pentru profesor (pentru atragerea unor proiecte în școli, granturi);
- Promovarea granturilor și stagiilor internaționale existente în rândul profesorilor școlari și universitari;
- Organizarea olimpiadelor pentru profesori;
- Promovarea rolului profesorilor în societate și a programelor dedicate acestora;
- Dezvoltarea unui program de stagii pentru profesori, la nivel național și internațional, atât între școli (pentru profesorii din sistemul primar și secundar), cât și în organizații non-guvernamentale sau comerciale (pentru profesorii din sistemul terțiar), pentru schimb de practici și experiență relevantă pe piața muncii;
- Introducerea în curriculumurile de învățământ pre-universitar a ratei obligatorii 40 % a metodologiei de predare în formatul metodei de învățare experimentală;
- Dezvoltarea unui centru inovator de cercetare a bunelor practici în educație și formare a cadrelor didactice, în incinta USM (tip Tekwill);
- Dezvoltarea a minim 3 programe naționale de formare continuă gratuită a profesorilor în celor mai frecvente discipline opționale preferate de elevi;
- Digitalizarea materialelor didactice (table interactive, manual, electronic);
- Dezvoltarea unui toolkit gratuit de softuri educaționale disciplinare, aplicabile în învățământul educațional pre-universitar (cu instrucțiuni integrate în format online);
- Instruirea profesorilor în procesul de tranziție de la instruirea, monitorizarea și raportarea în format fizic la formatul electronic (program "Teachers go IT");
- Scutirea profesorilor de o parte din cerințele birocratice și delegarea acestora unor persoane din administrația instituției pentru a oferi profesorilor timp suficient la pregătirea și interacțiunea cu elevii.
- Finanțarea din partea guvernului a studiilor peste hotare a unor studenți pe bază de concurs și în baza unui contract, ce presupune ca tinerii să se întoarcă în țară după finalizarea studiilor și să contribuie la sectoarele strategice ale țării (practica similară în Kazahstan, Japonia etc);

4) Asigurarea incluziunii sociale în școli (soluții cu privire la barierele lingvistice, infrastructurii neadaptate, discriminare și lipsa unor mecanisme de participare semnificativă)

- Transformarea unor școli în instituții multilingvistice;

- Organizarea vizitelor de studiu pentru profesori și schimburilor de experiență dintre regiuni (în special în școlile care asigură practici incluzive, sisteme de predare eficiente sau utilizează elemente inovatorii)
- Organizarea ședințelor trimestriale cu prezența părinților, copiilor și profesorilor.
- Asigurarea participării semnificative a tinerilor din Consiliul de Elevi/Senatul Studentesc în procesul decizional din instituțiile din învățământ pre-universitar și universitar.
- Normarea unei cote obligatorii de 2% din cheltuielile instituționale din sistemul educațional (învățământ pre-universitar, vocațional și universitar) pentru activitatea structurilor de autogovernare (a elevilor, studenților).
- Dezvoltarea unui mecanism digital de sondare a necesităților tinerilor și profesorilor în instituțiile de învățământ, atât în procesul de elaborare a curiculei/luare a deciziilor, cât și în procesul de formare continuă sau ameliorare a condițiilor pentru profesori în aceste instituții (de tip U-Report).
- Actualizarea periodică și participativă a cursurilor opționale din învățământ pre-universitar, conform evaluării intereselor/necesităților elevilor.
- Fortificarea consiliilor elevilor prin includerea unui coeficient de min. 30% de participare în aceste structuri a reprezentanților (elevilor) din grupurile sociale vulnerabile (romi, tineri cu dizabilități, etc)
- Asigurarea accesibilității instituțiilor de învățământ la necesitățile copiilor și tinerilor cu dizabilități în conformitate cu normativele de stat în construcție, precum și dotarea școlilor cu autobuze adaptate la necesitățile copiilor cu dizabilități.
- Ratificarea tratatelor internaționale de valoare semnificativă pentru respectarea drepturilor tinerilor (Protocolului Opțional la Convenția privind drepturile copilului privind procedura de comunicare, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice, Protocolului nr. 12 la Convenției pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale).
- Dezvoltarea și implementarea unui suport psihologic pentru cadrele didactice și elevi.

IV. Servicii atractive pentru tineri

Tinerii cu vârsta între 18-35 ani interacționează cel mai des cu sistemul de sănătate, mai ales în perioada nașterii și creșterii copiilor. Barometrul opiniei publice arată că în medie, tinerii sunt mai nemulțumiți de asistența medicală⁶ în comparație cu alte grupuri de vârstă. Potrivit acestui sondaj, cca 70% din tineri nu sunt satisfăcuți de calitatea serviciilor medicale. Accesul limitat la servicii medicale de calitate devine o povară financiară pentru tineri. Conform publicației “Manifestului tinerilor”⁷, tinerii se simt obligați să procure polița de Stat, fără garanția calității serviciilor medicale, fiind nevoiți să aloce resurse suplimentare pentru rezolvarea problemelor de sănătate. În comparație cu alte grupuri de vârstă, tinerii de peste 18 ani sunt cei care dispun cel mai puțin de asigurare medicală (doar 59%)⁸. Totodată, tinerele femei achită cele mai multe plăți informale pentru servicii medicale.

Probleme curente:

- *Absența unui cadru normative de reglementare a serviciilor oferite de centrele de tineret, standardele acestora, etc.*
- *Nivel înalt de comportamente periculoase pentru sănătate înregistrate în rândul tinerilor.*
- *Rata înaltă a nașterilor timpurii înregistrate;*
- *Lipsa unor servicii de planificare și asistență a familiei*

Recomandări:

⁶ Barometrul Opiniei Publice elaborat în ianuarie, 2019, pag 19, <http://ipp.md/wp-content/uploads/2019/02/Raportul-final-BOP.pdf>

⁷ Manifestul tinerilor, studiul “Tinerii în căutarea sănătății”, programul Challenger, 2018 https://issuu.com/challenger.moldova/docs/manifest_tineri_web

⁸ Studiul “Moldova Inegala”, elaborat de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în 2019.

1. Dezvoltarea unui sistem alternativ de asigurări în medicină pentru tineri (modelul francez);
2. Elaborarea și integrarea în pachetul obligatoriu disponibil a serviciilor de outreach a centrelor prietenoase tinerilor.
3. Dezvoltarea unui serviciu gratuit de formare parentală, și instituirea unui program de asistență și educație parentală pentru părinții tineri (prioritar pentru tinerii cu vârsta între 14- 18 ani).
4. Dezvoltarea unui program de prevenire a comportamentelor periculoase pentru tineri, cu implicarea mai multor actori sociali (părinți, școală, ONG-uri, centrele de tineret, centrele prietenoase tinerilor, alți tineri, etc.)
5. Integrarea activităților de outreach în serviciile și programele sectoriale ce au beneficiari direcți tinerii.
6. Sporirea accesibilității (financiare) a tinerilor la unitățile de sănătate (ex. săli de sport, cluburi sportive) de stat, cât și asigurarea accesului la persoanele resurse.
7. Dezvoltarea unui serviciu integrat în sistemul educațional/centrele de tineret, ce oferă accesul tinerilor la 5 consultații psihologice gratuite.
8. Adoptarea și susținerea financiară a măsurilor pozitive ce ar permite persoanelor tinere cu dizabilități, tinerilor care au ieșit din sistemul de protecție a statului și minorităților naționale și altor grupuri de tineri social-vulnerabile să aibă acces la educație, servicii de sănătate și un nivel de trai adecvat.
9. Dezvoltarea participativă și conform necesităților tinerilor a pachetului de servicii oferite de centrele de tineret din țară și centrele de sănătate prietenoase tinerilor.
10. Dezvoltarea unui program pentru a facilita încheierea acordurilor de colaborare între centrele de tineret, centrele de sănătate prietenoase tinerilor, ONG-uri și alți actori cheie.
11. Recunoașterea funcțiilor de specialist de tineret și lucrător de tineret.
12. Crearea unui program de capacitate a organizațiilor să devină IGAV.
13. Crearea unui program de educație familială și suport pentru tinerii căsătoriți.
14. Dezvoltarea unui mecanism pentru instituțiile statului, ce ar permite achiziția serviciilor publice de la ONG-uri.